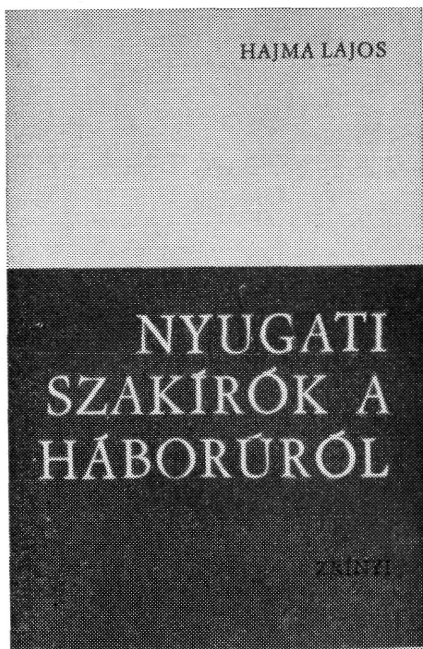

HAJMA LAJOS:

NYUGATI SZAKÍRÓK A HÁBORÚRÓL

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1968. 306 o.)

Általánosan ismert tény, hogy a hadtudomány művelése végleg kilépett a vezérkarok és a katonai akadémiák falai közül. Ily módon nem véletlen, hogy nyugaton jó néhány tudományos kutatóintézetben foglalkoznak a hadtudomány, benne a katonai doktrína, a hadászat és a haditechnika kérdéseivel, előbbre vitelével.

Az imperialista államok katonai teoretikusainak széles köre munkálkodik a burzsoá hadtudomány újabb és újabb elméletének kidolgozásán. Megfigyelhető, hogy katonai doktrínájuk, valamint stratégiájuk alakulásában egy ellentmondásokkal terhes, agresszív jellegű fejlődés megy végbe.

A hadügy forradalmának alapja a haditechnikában bekövetkezett ugrás-szerű minőségi változás: a rakéta-atomfegyverek létrejötte és elterjedése. Ez mint objektív valóság az emberiség nagyobb részét megsemmisítéssel fenyegeti, és a háború vagy a béke kérdése korunk fő problémájává lett. De amíg az egyik oldalon a szocializmus erői minden rendelkezésükre álló lehetőséget — a katonai erőt is beleértve — a béke megvédésére összpontosítanak, addig a másik oldalon ennek az ellenkezője megy végbe.

Az imperializmus eljutott addig a felismerésig, hogy világoralmának belső erőkkel való restaurációjára többé már nincs mód. Ezért az imperialista országok, az Amerikai Egyesült Államok politikai és katonai felső vezetésével az élen egyre inkább a fegyveres erőszakkal, a háborúval történő megoldás irányába orientálódnak. Ám a világ képe — és benne az erők viszonya — az elmúlt húsz egynéhány év alatt nagyot változott. A fenyegetésnek, a zsarolásnak a talaja kicsúszott az imperialisták lába alól. Céljaik elérése érdekében tehát új utakat és módszereket kell keresniük. Az útkeresés kiterjed a hadtudományra is, az általunk éppen

célszerűnek látszó elméletek — katonai doktrínák és hadászati elvek — kidolgozására. Erről szól a kritikai elemzéssel összeállított könyv, amely mondanivalóját három fő gondolat köré csoportosítja.

Az első gondolatsorozat — fejezet — az olvasó elé tárja, miként tükröződnek a hadtudomány elvi kérdései a nyugati szakirodalomban. Kifejtése történelmi visszapillantással kezdődik. A szerző a XVIII. századra teszi azt az időpontot, amikor a nyugati katonai irodalom kiemelkedő katonai teoretikusai elsősorban használják a hadtudomány kifejezést és igyekeznek annak lényegét, tartalmát megfogalmazni. Lloyd, Bülow, Jomini, majd Clausewitz és Moltke nevei fémjelzik a hadtudomány fejlődésének útját.

A továbbiakban a jelenlegi burzsoi hadtudomány és a katonai doktrína alapvető kérdéseinek tükröződését ismerjük meg napjaink nyugati katonai szakíróinak írásain keresztül. Csak a nevesebbek közülük.

Dale O. Smith amerikai repülő dandártábornok Az Amerikai Egyesült Államok katonai doktrínája címmel 1965-ben írt könyvet. Művében részletesen elemzi a katonai doktrína és a katonapolitika kérdéseit, összefüggéseit, kölcsönhatásait.

Patrick W. Powers a jelenlegi amerikai hadászati elvi kérdéseit boncolja. Legjelentősebb művében — A nemzeti honvédelem kézikönyve — elsőként említi a „nagyhadászat” fogalmát, amely úgy mond — nem más, mint a politikának és a katonai követelményeknek a nemzeti célkitűzések elérése érdekében, a legmagasabb kormány szinten történeti egyesítése.

Liddel Hart brit katonai szakíró A közvetett megközelítés hadászata című munkájában abból indul ki, hogy Nagy-Britannia a jövőbeni céljai elérése érdekében nem törekedhet valamiféle totális győzelemre, hanem a gazdasági és a katonai eszközöknek szükséges mértékben való alkalmazásával csupán az ellenség részenkénti megsemmisítését — adott esetben a támadó szándékáról való lemondását — tűzheti célul. Ennek útja és módszere szerinte — a „közvetett megközelítés hadászata”.

E. J. Kingston McCloughry, a brit légierő marsallja A hadászat elemzése című, 1964-ben megjelent könyvében a brit hadászat fejlődését befolyásoló ok-

ozozati összefüggéseket, valamint a Nagy-Britannia számára legfontosabb földrajzi tényezőket, azok szerepét és jelentőségét tárgyalja.

A könyvnek ebben a fejezetében megszólaltatott szerzői közül az egyik legszellemesebb *F. O. Miksche* francia ezredes, aki de Gaulle tábornok belső katonai munkatársai közé tartozik. Az atomhadászat kudarca című munkájában ironikus szellemességgel veszi bonckés alá az általa „szemellenzósnek” minősített katonai vezetőket, akik az atomfegyverek mindenhatóságában hisznek. Nem nehéz kitalálni, hogy „tengeren túli” katonai vezetőkre gondol.

Könyvünk szerzőjének megállapítása szerint — a bemutatott szakírók és munkáik értékelése nyomán — a jelenlegi burzsoi hadtudomány politikai tartalmát eszmei és filozófiai alapjait tekintve egyértelműen reakciónak minősíthető. Ez azonban távolról sem jelenti azt, hogy ez a hadtudomány nem igyekszik és nem képes a fegyveres küzdelem objektív törvényszerűségeit az imperializmus célkitűzései számára felhasználni.

A kiadvány második fejezetének témája: miként látják a nyugati katonai szakírók a jövő háborújának jellegét és formáit.

Itt a szerző abból indul ki, hogy a nézetek viszonylagos sokfélesége ellenére a nyugati teoretikusok többsége a háború alapvető formáinak a következő három változatot: az általános — más néven atom-világháborút —, a korlátozott háborúkat és a hidegháborút tartja.

A megszólaltatott nyugati szerzők között ismét találkozunk az előbbieken már említett *F. O. Miksche* ezredessel, aki a sort a hagyományos fegyverekkel vívott háború és az ún. kis háborúk — ezen a felkeléseket és a polgárháborúkat érti — kategóriáival egészíti ki.

De eltérő a nyugati szakemberek véleménye a korlátozott háború értelmezésének tekintetében is. Vannak, akik e fogalmon, kategórián a politikai célkitűzések korlátozása mellett csupán a háború elterjedésének területi, földrajzi elhatárolását értik. Mások az alkalmazott fegyverek körének csökkentésére gondolnak és egészen a korlátozott atomháború lehetőségéig elmennek.

Dr. Bernard Brodie, az Egyesült Államok Yale egyetemének professzora, a katonapolitikai kérdések és az atomha-

dászat kiemelkedő szakértője a nyugati világban híressé vált Hadászat a rakéta- fegyverek korában című munkájában nagy figyelmet szentel a megelőző csapás és a megelőző háború lehetőségére, kérdéseire. Célját a szemben álló fél katonai erejének megsemmisítésében látja.

A. I. Waskow ismét új utat keres. Az ő receptje: a „korlátozott elrettentés”.

A könyv második fejezetének rendkívül figyelemreméltó része az a gondolatcsoport, amelyben a szerző az „eszkaláció atyjának”, *Hermann Kahn* kiemelkedő amerikai katonai teoretikusnak Az eszkalációról című munkáját veszi vizsgálat alá. Az amerikai szakíró ebben a munkájában világosan kifejti, hogy a háborús válság lépcsőzetes kiterjesztése — a maga hét szakaszán és negyvennégy lépcsőfokán át — az atom-világháborúhoz vezet. Lehetnek közben visszalépések — deeszkaláció —, de a létra negyvennegyedik fokán az általános atom-világháború van.

A könyv harmadik része az Amerikai Egyesült Államok és a NATO jelenlegi katonai doktrínájának főbb kérdéseit tárgyalja.

Itt a szerző az elmúlt 15—20 évre visszapillantva bemutatja azt a folyamatot, amelynek során az imperialista államok az egységes katonai doktrína létrehozására törekedtek. Pontosabban fogalmazva, hogyan igyekezett az Amerikai Egyesült Államok felső vezetése a saját doktrínáját partnereire ráerőszakolni. A hidegháborútól a feltartóztatás, majd a „tömeges megtorlást” felváltó „rugalmas reagálás” doktrínán át az eszkalációig vezető út világosan tükrözi egyrészt a nyugati katonapolitikájában végbement módosulásokat, másrészt a világ erőviszonyaiban bekövetkezett alapvető változást.

Ebben a részben ismerkedhetünk meg — hogy csak a legkiemelkedőbb neveket és műveket említsük — *M. Taylor* tábornoknak A bizonytalan harsónaszó című munkájával. A szerző ebben egyértelműen kimutatja és bizonyítja, hogy a tömeges megtorlás doktrínája zsákutcába jutott, mert az csak kétféle választást tesz lehetővé: az álta-

lános atomháborút, vagy a visszavonulást. A tömeges megtorlás heijébe — úgymond — csak az általa „rugalmas reagálásnak” nevezett doktrína léphet. Mint tudjuk, 1957-től kezdve napjainkig — ha kisebb-nagyobb módosulással is — ez az Amerikai Egyesült Államok hivatalosan elfogadott katonai doktrínája.

Hajma Lajos rendkívül érdekes nézeteket mutat be könyvének abban a részében, amely *McNamara*, volt nemzetvédelmi miniszternek 1962. június 12-én, illetve 1967. január 23-án elmondott beszédeiből idéz. Képet kapunk arról, hogy az ebben az időben még hivatalban levő miniszter miként értékelte az általános atomháború problémáit, számot vetve az Amerikai Egyesült Államok lehetőségeivel a „várt erejű” és a „vártnál nagyobb erejű” atomcsapások esetén.

Nem kevésbé érdekes részhez érkezik el az olvasó akkor, amikor a „különutas” nemzetekkel, a nyugatnémet és a francia szakírók, teoretikusok véleményével ismerkedik.

A nyugatnémet doktrína alapja az „összvédelem”, a végrehajtás módja pedig „ez előretolt hadászat”. Ez pedig nem illeszthető zökkenés mentesen a „rugalmas reagálás” doktrínába. A megszólaltatott írók között olyan nevek szerepelnek, mint *Baudissin* tábornok, *von Hassel* és még mások.

A francia katonapolitika alapja az általánosan ismert „önálló francia csapásmérő erő” létrehozása. A katonai elmélet művelői között *De Gaulle* tábornok-elnök, *Gallois* és *Beaufre* tábornokok, valamint a nemrég repülőgép katasztrófa áldozatává lett *Ailleret* tábornok munkáin át ismerjük meg a francia nézeteket, amelyek helyenként nem kis mértékben térnek el az amerikai katonai doktrínától.

A könyvet a munkában szereplő nevesebb teoretikusok, szakírók rövid életrajza és a nyugati szakirodalom fontosabb katonai és katonapolitikai ki- fejezéseinek gyűjteménye teszi teljessé.

Szabó Sándor